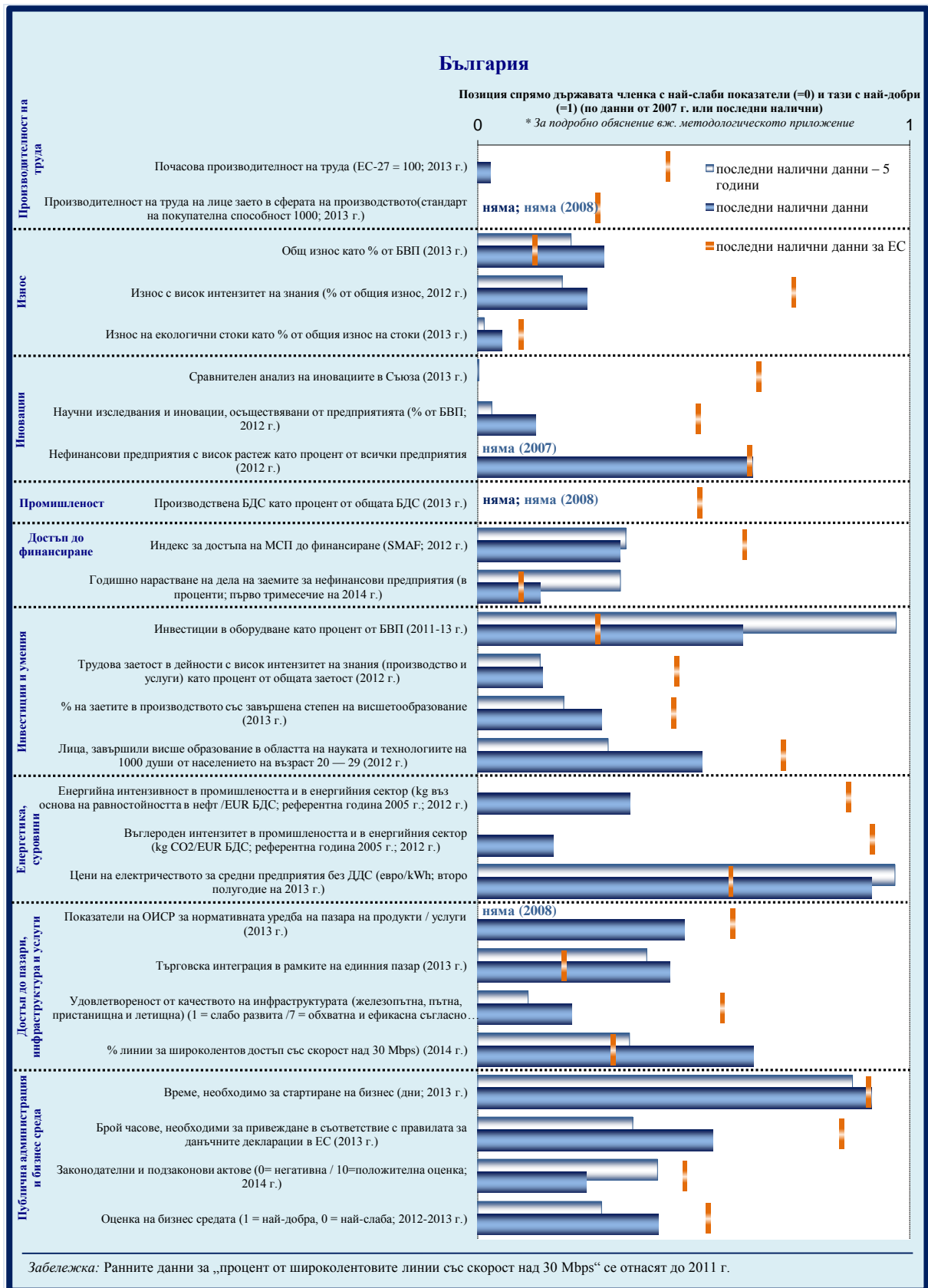

3.2 България

Графика 3.2.1: Преработваща промишленост (БДС при основни цени) - България

3.2.1 Въведение и представяне на резултатите

Българската промишленост все още се характеризира с ниска производителност и слаб интензитет на иновациите. Забелязват се известни улеснения за упражняването на стопанска дейност, но подобрените позиции на България в това отношение (от 66-то на 58-мо място през 2013 г.), ⁽¹⁾ се дължат предимно на влошеното представяне на други държави.

Въпреки че дружествата в България се ползват с фиксирана единна данъчна ставка от 10 %, те все още не инвестират достатъчно в изследвания и иновации. Данъчните облекчения не са спомогнали за увеличаване на инвестициите в подобни дейности. През последните години икономическият растеж е възпрепятстван от политическа нестабилност поради предсрочни парламентарни избори и смяна на три правителства. Рискът от политическа нестабилност все още е налице. ⁽²⁾

Съгласно прогнозата на Комисията от пролетта на 2014 г. ⁽³⁾ се очакваше годишен растеж от 1,7 % през 2014 г. и от 2,0 % през 2015 г. Темпът на икономически растеж все още не се е възстановил до нивата от преди кризата. Очаква се през 2014 г.

⁽¹⁾ Doing Business 2014, "Understanding Regulations for Small and Medium-sized Enterprises", The World Bank and International Finance Corporation

⁽²⁾ Бяха внесени няколко вота на недоверие.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/

цените да спаднат с 0,8 %. През 2013 г. частното потребление спадна с 2,3 %, след като се беше покачило с 3,7 % през 2012 г. Този спад бе отчасти компенсиран от 2,5 %-ното нарастване на публичното потребление през 2013 г. (след 0,5 %-ен спад през 2012 г.).

Икономиката е зависима от вноса на природен газ от Русия. През 2013 г. 22,3 % от брутната добавена стойност е генерирана от преработващата промишленост, а 9,7 % - от строителството. ⁽⁴⁾ Производителността на сектора на технологичните продукти от средновисок клас е нараствала сравнително устойчиво (със средно 3,8 %) между 2005 г. и 2011 г. ⁽⁵⁾ Растежът във високотехнологичния сектор обаче е бил по-слаб (1,9 %). ⁽⁶⁾

Делът на химическия и фармацевтичен сектор, класифициран като сектор с висока добавена стойност, се е свил от 22,0 % (през 2008 г.) до по-малко от 15,7 % (през 2011 г.), докато делът на сектора на металите, който съставлява значителна част от износа на суровини, е нараснал от 11,5 % (през 2008 г.) на 17,6 % (през 2011 г.).

⁽⁴⁾ Евростат 2014 г.

⁽⁵⁾ Евростат – Statistics in focus, 1/2013, High-technology and medium-high technology industries main driver of EU-27's industrial growth: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-13-001/EN/KS-SF-13-001-EN.PDF

⁽⁶⁾ Спад в нискотехнологичния сектор (-1,4 %, при едва -0,7 % за ЕС-27).

3.2.2 Достъп до финансиране и инвестиции

Изплащането на просрочени задължения от органите на публичната власт се е подобрило през 2013 г., отчасти посредством прилагането на директивата относно забавянето на плащания. В бюджета за 2013 г. се предвиждаше изплащането на просрочени задължения в размер на 67 млн. евро. ⁽⁷⁾ Освен това от юли 2013 г. спазването на 30-дневния срок за възстановяване се проверява ежемесечно, което е довело до намаляване на закъсненията. ⁽⁸⁾

България се е изкачила с 12 позиции в класацията на държавите относно предоставянето на кредити (от 40-то място през 2013 г. на 28-мо през 2014-та), показателят на държавата по отношение на законовите права се е подобрил с един пункт - от 9 на 10, а обхватът на Централния кредитен регистър се е увеличил от 56,3 % на 61,0 % от пълнолетните граждани. ⁽⁹⁾

Правителството наблегна върху необходимостта от по-активна роля на банковия сектор в помощ на достъпа за предприятията до финансиране от ЕС. ⁽¹⁰⁾ Предоставените гаранции по заеми по Европейските структурни фондове вече помогнаха на малките и средни предприятия (МСП) да получат подобрен достъп до банкови заеми.

Що се отнася до готовността на банките да отпускат заеми, България е в по-добра позиция в сравнение със средните за ЕС показатели, като само 10,4 % от респондентите посочват спад през 2013 г., срещу 24,6 % за ЕС като цяло. ⁽¹¹⁾

Въпреки това банковият сектор среща затруднения в заемането на средства за МСП, тъй като загубите от кредити са сравнително високи.

⁽⁷⁾ Изменен от Народното събрание на 25.7.2013 г.. Към 30 юни 2014 г. оставащите просрочени задължения възлизат на 170 млн. евро.

⁽⁸⁾ Европа 2020: Национална програма за реформи - Актуализация за 2014 г., Министерство на финансите, април 2014 г.

⁽⁹⁾ Doing Business 2014

⁽¹⁰⁾ Министерски съвет, 29.5.2014 г.:

<http://www.government.bg/cgi-bin/e-cms/vis/vis.pl?s=001&p=0213&n=778&g=>

⁽¹¹⁾ Проучване на Евробарометър относно достъпа до финансиране (2013 г.), http://ec.europa.eu/enterprise/policies/finance/files/2013-smes-dema_en.xlsx

⁽¹²⁾ Освен това инвестициите в рисков капитал почти не съществуват. ⁽¹³⁾ Инвестициите в рисков капитал (подпомагани по линия на структурните фондове на ЕС) са послужили като стимул за предприемаческата дейност, по-специално в областта на информационните и комуникационните технологии. Налице е потенциал за по-нататъшно разширяване на обхвата на инвестициите в рисков капитал, включително и към други сектори с висок темп на растеж.

Независимо от многото на брой окуражителни признаци, банковите заеми за икономиката като цяло не са се увеличили и не са приложени ефикасни политики. В същото време редица МСП не разглеждат търговските банки като главен източник на финансиране и работят главно въз основа на собствен капитал. Съществуват малко на брой инструменти за финансиране и е налице необходимост от по-нататъшно развитие на т. нар. „бизнес ангели“ и финансиране на рисков капитал.

3.2.3 Иновации и умения

Съществуват редица иновативни МСП, активни в преработващата промишленост и в услугите с висок интензитет на знания, но те не съумяха да увеличат дела на създаваната от тях добавена стойност в икономиката. Представянето на България в областта на иновациите се е подобрявало до 2010 г., но оттогава насам се влошава. Резултатите ѝ в сравнение с ЕС са се влошили от 44 % през 2011 г. на 33 % през 2013 г.. ⁽¹⁴⁾ Делът на МСП, които въвеждат иновации по отношение на продукт или процес, маркетингови или организационни иновации, както и на заетостта в иновативни предприятия с висок темп на растеж, е далеч под средния за ЕС. Сътрудничеството между научноизследователските институции и предприятията може да бъде значително подобро. Липсва подкрепа за иновационните дейности, включително и за регистрацията на патенти. Насочено е европейско и публично

⁽¹²⁾ European Payment Index 2013, White paper, Intrum Justitia

⁽¹³⁾ EVCA, Евростат (2012 г.), http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/download.do?sessionid=9ea7d07d30dbf98df67298c14d2fbfcb2b3869471d5_e34MbxSaxaSc40LbNiMbxNb38Se0?tab=table&plugin=0&language=en&pcode=tin00141

⁽¹⁴⁾ Сравнителен анализ на иновациите в Съюза за 2014 г.

финансиране към проект за технологичен парк, с който се цели трансфер на технологии.

С цел подобряване на базата от умения, с подкрепата на бизнеса беше създадена национална дигитална коалиция.⁽¹⁵⁾ Също така, в публикувана за обсъждане стратегия за развитие на висшето образование в периода 2014 — 2020 г. правителството посочи необходимостта от по-добро напасване между нуждите на пазара на труда и образованието, по-специално университетското образование.⁽¹⁶⁾

С подкрепа от Европейския социален фонд се полагат усилия за актуализиране на висшето образование, с участието на 50 висши училища. Цели се въвеждането на нови програми за специализация, които в по-висока степен отговарят на нуждите на бизнеса, като се актуализират програмите за придобиване на степен „бакалавър“, така че да се съчетае общото съдържание с практическото обучение. Броят на университетите обаче е твърде висок в сравнение с общия брой на населението и в много случаи образованието, което те предлагат, не еволюира в съответствие с нуждите на пазара на труда.

3.2.4 Енергетика, суровини и устойчивост

Българската икономика е на първо място по енергийна интензивност в ЕС с ниска енергийна и ресурсна ефективност. Правителството разглежда алтернативни решения на вноса на енергия от Русия, при все че България все още няма достъп до енергийни доставки от Северно море и от страните от Персийския залив. Планира се изграждането на ядрена електроцентрала от ново поколение.⁽¹⁷⁾ Не се разглежда и алтернативното решение за добавяне на капацитет към съществуващите ядрени електроцентрали. Енергийната инфраструктура не позволява внос на електроенергия. Тези предизвикателства биха

⁽¹⁵⁾ <http://basscom.melontech.com/>

⁽¹⁶⁾ Публикувано от Министерството на образованието и науката за обществено обсъждане на 28.5.2014 г.:

<http://www.minedu.government.bg/?h=downloadFile&fileId=5859>

⁽¹⁷⁾ През 2013 г. беше проведен референдум, при който 60,6 % от гласовете бяха в полза на разработването на нова ядрена електроцентрала. Тъй като обаче участваха едва 20,22 % от избирателите, той беше обявен за невалиден (поради изискването за ниво на участие, равностойно на това от предходния референдум, или 62,53 %).

могли да бъдат преодолені с осигуряването на конкурентоспособност на енергийните пазари, увеличаването на производството на електроенергия от възобновяеми източници и повишаването на енергийната ефективност.⁽¹⁸⁾

Разходите за получаване на електроенергия от предприятията са намалели от 340,7 % от дохода на глава от населението на 320,0 %, но това не е било достатъчно, за да изведе държавата на по-добра позиция от 135-та.⁽¹⁹⁾ Възможно е да бъде намален броят на стъпките, които трябва да бъдат предприети, както и необходимото за това време. В много от държавите членки изискването към доставчиците на електроенергия да намалят потреблението на енергия като осигурят стимули за енергийна ефективност даде резултат и би могло да се разгледа като удачен вариант и за България. Средствата от европейските структурни фондове могат да бъдат използвани по-широко за подобряване на енергийната ефективност на сградите и за намаляване на разходите за електроенергия.

Необходими са подобрения и в изграждането на модерна водоснабдителна и канализационна инфраструктура за градските райони с над 10 000 жители. Като една от услугите, предоставяни от органите на публичната власт на предприятията, това е включено в предложението за усвояване на средствата от Европейските структурни фондове.⁽²⁰⁾

Правителството преразглежда настоящата система за заплащане на такси за управление на отпадъците като въвежда принципа „замърсителят плаща“. Досега таксите се изчисляваха въз основа на размера на предприятието, а не въз основа на обема на генерираните отпадъци. Това не създаде стимули за ресурсна ефективност и за намаляване на отпадъците.

3.2.5 Достъп до пазари, финансиране и услуги

По предварителни данни обемът на износа от България отново се е увеличил през 2013 г.,

⁽¹⁸⁾ Вж. „Оценка на Националната програма за реформи и на Конвергентната програма за 2014 г. на България“, SWD(2014)403.

⁽¹⁹⁾ Doing Business 2014

(8,9%), след като е намалял с 0,4 процентни пункта през 2012 г.. Прогнозата за нарастване на износа за 2014 г. е 4,9%. Бавните процедури и високите експортни разходи възпрепятстват пълноценното използване на географското положение на България, на което тя дължи потенциала си като евентуален център за търговски обмен между ЕС и държавите партньорки от Изтока, в това число Балканите, Турция, Русия и Кавказ.

Въвеждането на по-ефикасни и рентабилни митнически услуги би спомогнало за интензифициране на търговията и би оказало подкрепа за икономическия растеж, както и за борбата с данъчните измами и заобикалянето на данъци. Поради това са необходими подходящи информационни технологии, съчетани с по-ефикасна технология за мониторинг и съответна инфраструктура по външните граници. Това е от ключово значение, тъй като около 28% от всички фалшифицирани продукти, на които е отказан достъп до единния пазар, са били конфискувани на българска граница.⁽²¹⁾ Изглежда са необходими по-нататъшни усилия за предотвратяване на проникването на фалшифицирани стоки на пазара на ЕС.

Условията за международна търговия се подобриха през 2013 г., като необходимото време и броят на изискваните документи намаляха. Позицията на България се е подобрила от 93-та на 79-та.⁽²²⁾ Подобриеното е било осезаемо при разходите на контейнер износ, които са спаднали с 11%. Това е по-добро от представянето на Румъния, но все още е далеч по-слабо от това на Гърция и Турция.

Необходими са по-нататъшни подобрения в железопътния, автомобилния и водния транспорт, така че да бъдат намалени разходите за транспорт и да се повиши ефикасността.

Има вероятност от реорганизиране и частично разпродаване на националната железопътна компания, тъй като тя не е в състояние да изплати дълговете си. В ход са обсъждания с чуждестранни оператори по детайлите, но

цялостна стратегия не е заявена. Въздействието от всичко това върху функционирането на железопътния транспорт остава неизяснено.⁽²³⁾

Правителството включи подобряването на свързаността в транспорта и достъпа до пазарите сред своите приоритети във връзка с усвояването на европейските структурни и инвестиционни фондове. Подобриената в регионалната транспортна инфраструктура ще спомогнат и за развитието на туризма.⁽²⁴⁾

⁽²³⁾ <http://bdz.bg/novina.php?id=2209285>

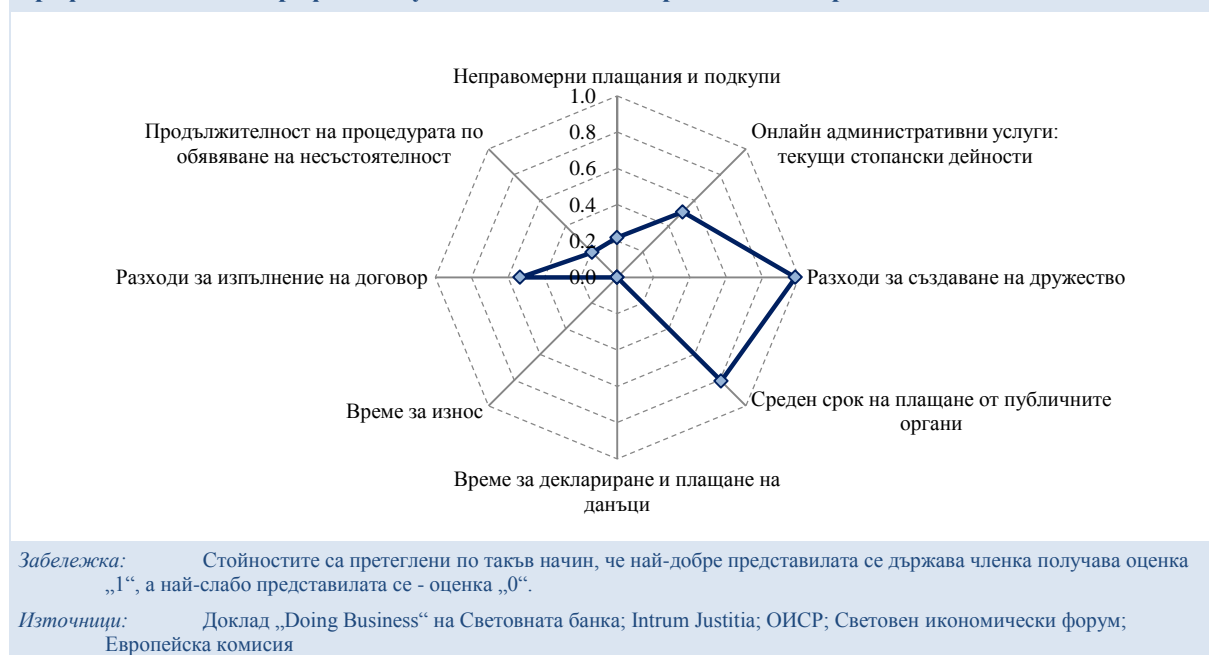
⁽²⁴⁾ Министерство на регионалното развитие, проект на ОП „Региони в растеж“, май 2014 г..

⁽²⁰⁾ Министерство на околната среда и водите, май 2014 г., проект на ОП ref. CCI 2014BG16M1OP002

⁽²¹⁾ Европейска комисия.

⁽²²⁾ Doing business 2014.

Графика 3.2.2: Общ профил на публичната администрация - България

3.2.6 Публична администрация и бизнес среда

Продължават усилията за подобряване на качеството на публичната администрация, но с ограничен резултат, поради възприетия фрагментиран подход и липсата на политически ангажимент. Изпълнението на предложените пакети от мерки за опростяване и постигането на оперативна съвместимост на онлайн административните услуги могат да подобрят бизнес средата. Понастоящем са налице значителни затруднения, тъй като институционалните несъвършенства и липсата на административен капацитет сериозно нарушават конкурентоспособността. ⁽²⁵⁾

Правителството е постигнало подобрения в публичната администрация посредством публикуването на два пакета от мерки за намаляване на административната тежест за бизнеса. Ефикасността на правителството като цяло обаче остава далеч под средната за ЕС. Все още е в ход процесът по пренаписване на правилата за провеждане на анализи на регулаторното въздействие, по-специално с оглед

⁽²⁵⁾ Вж. „Оценка на Националната програма за реформи и на Конвергентната програма за 2014 г. на България“, SWD(2014)403

на оценяването на очакваното въздействие за предприятията и заетостта. ⁽²⁶⁾

В някои области е отбелязан допълнителен напредък. В областта на разглеждането на разрешителни за строителство България се нарежда на 118-то място (спрямо 123-то преди) ⁽²⁷⁾, а броят на засегнатите процедури е намалял от 21 на 18, докато разходите са намалели от 294 % на 223 % от дохода на глава от населението. Класирането на страната в областта на регистрирането на имущество се е подобрило с шест позиции (на 62-ро място), броят на процедурите е намалял с една - на седем, а времето за обработка се е съкратило до 14 дни.

По отношение на изпълнението на договори България се е изкачила от 86-то на 79-то място, а броят на процедурите е намалял с една - на 38. Това изкачване в класацията обаче се дължи най-вече на влошаване на резултатите на други държави; продължителността на периода, необходим за изпълнението на договор все още е 564 дни, а разходите все така възлизат на 23,8 % от вземането.

В областта на процедурите по обявяване на несъстоятелност могат да бъдат внесени

⁽²⁶⁾ Експертна група създадена през февруари 2014 г., семинар относно практиките за оценка на въздействието организиран на 17.6.2014 г..

⁽²⁷⁾ Doing Business 2014

значителни подобрения в помощ на предприемачите. Изкачането с една позиция до 92-ро място съгласно доклада „Doing Business 2014“ най-вероятно се дължи на лекото подобрение в нивото на възстановяване - на 32,6 centa за долар от 31,7 през предходната година. Средната продължителност на процедурите все още е 3,3 години, а разходите възлизат на 9 % от масата на несъстоятелността.

3.2.7 Заключение

Необходимо е да се повиши ефикасността на преработващата промишленост и тя да се преориентира към продукти с по-висока добавена стойност, например посредством преработване вместо износ на суровини, както и да се създаде възможност за действителни полезни взаимодействия между предприятията, от една страна, и научноизследователските институции и академичните среди, от друга. Степента на иновации във веригата на създаване на стойност е ниска, както и подпомагането на иновационните дейности, включително регистрацията на патенти.

Заинтересованите страни, в това число правителството, предприятията и научноизследователските институции трябва да открият ефикасни механизми за постигане на договорености по приоритетите, за координиране на необходимите политики и предприемане на действия в областта на образованието, оказването на подкрепа за иновациите и приоритетите в научноизследователската дейност, така че икономиката да се насочи към дейности с по-висока добавена стойност.

Поради недостатъчен административен капацитет напредъкът в подобряването на публичната администрация е бавен, а в някои области напълно отсъства. Правителството е идентифицирало пълното въвеждане на онлайн административните услуги като ключ към намаляване на административната тежест за дружествата и за обществеността; необходимо е да се осигури оперативна съвместимост на вече разработените такива. Досега обаче не са отчетени резултати.

Реформата на местното управление не е напреднала и в много области личи необходимостта от подкрепа на централно ниво, и

по-специално в областта на държавните поръчки и за изграждането на онлайн административни услуги. Присъствието на корупционни практики остава осезаемо и по-широкото разпространение на онлайн административните услуги би спомогнало за справяне с корупцията на всички нива в администрацията.

За да се насърчат инвестициите в иновации и растеж е необходимо по-нататъшно подобряване на достъпа до финансиране и разглеждане на алтернативи на банковите заеми.

Реструктурирането на държавните предприятия би допринесло за конкуренцията в транспортния и в енергийния сектор. Това ще насърчи частните инвестиции, растежа и заетостта. Освен това ще се подобри значително енергийната ефективност.